

NỘI DUNG TỰ HỌC TẠI NHÀ DÀNH CHO HỌC SINH KHỐI 12

Trong thời gian từ: 27/4/2020 đến 02/5/2020

LỊCH SỬ ĐỊA PHƯƠNG:

LỊCH SỬ PHÁT TRIỂN THÀNH PHỐ SÀI GÒN – HỒ CHÍ MINH

❖ KIẾN THỨC CƠ BẢN

I. Giai đoạn hình thành Sài Gòn: từ thế kỉ XVI đến 1698.

1. Từ TK XVI đến 1623: giai đoạn lưu dân người Việt khai hoang tự phát.

– Từ TK I đến TK V, vùng Nam Bộ là đất của vương quốc Phù Nam. Đến TK VII, vương quốc Chân Lạp (ở vùng Nam Lào) tiêu diệt vương quốc Phù Nam và tranh chấp vùng Nam Bộ với vương quốc Champa.

– Do đó, trong suốt 10 TK (TK VII đến TK XVI), dấu ấn của triều đình Chân Lạp (Lục Chân Lạp) trên vùng đất Nam Bộ (Thủy Chân Lạp) hết sức mờ nhạt. Vào khoảng TK XVI, những lưu dân người Việt đầu tiên đã đặt chân đến vùng đất hoang sơ này, nơi hầu như không có bộ máy chính quyền cai trị.

– Năm 1620, Chúa Nguyễn Phước Nguyên gả công nữ Ngọc Vạn cho vua Chân Lạp Chey Chetta II. Sau hôn lễ, Chúa Nguyễn gửi quân sang giúp vua Chân Lạp đánh thắng quân Xiêm xâm lăng. Để trả ơn, vua Chân Lạp cho phép người Việt đến khai hoang tại vùng Thủy Chân Lạp.

2. Giai đoạn định hình Sài Gòn: từ 1623 đến 1698.

– Năm 1623, vua Chân Lạp thỏa thuận cho Chúa Nguyễn Phước Nguyên thiết lập hai đồn thu thuế tại Kompong Krabey (tức Bến Nghé, ngã ba rạch Bến Nghé - sông Sài Gòn) và Brai Nokor (người Việt đọc thành Rài Gòn rồi Thầy Gòn, sau Pháp chuyển thành Sài Gòn. Đây có thể là vùng chợ Phước Lâm - gần kinh Tàu Hủ, tên mới là Phú Lâm hoặc vùng Cầu Kho - Trần Đình Xu ngày nay).

– Năm 1674, Chúa Nguyễn Phước Tần đem quân giúp Nặc Ông Nộn trở lại ngôi vua (làm Phó Vương), đóng ở Sài Gòn. Nặc Ông Nộn lập dinh cơ ở vùng đất từ khoảng chùa Cây Mai đến vùng Phú Thọ.

– Đầu năm 1679, Chúa Nguyễn Phước Tần lập Đồn Dinh Tân Mỹ (ngã tư Cống Quỳnh – Nguyễn Trãi) để bảo vệ Phó Vương Chân Lạp và lưu dân Việt Nam. Thực tế, đó là một chính quyền bán chính thức của chúa Nguyễn.

– Cuối năm 1679, Chúa Nguyễn Phước Tần cho phép các đoàn người Minh của Trần Thượng Xuyên vào Biên Hòa và của Dương Ngạn Địch vào Mĩ Tho định cư làm dân Việt.

– Sau năm 1697, Nặc Ông Yêm (con của Nặc Ông Nộn) về Chân Lạp làm vua. Từ nay SG không còn Phó Vương của Chân Lạp.

II. Sài Gòn ra đời: năm 1698.

– Năm 1698, chúa Nguyễn Phước Chu cử Nguyễn Hữu Cảnh vào Nam kinh lược, lấy đất Đông Phố đặt tên là phủ Gia Định (ranh giới từ bờ biển Bà Rịa đến sông Vàm Cỏ). Phủ Gia Định gồm có 2 huyện :

- Huyện Phước Long (xứ Đồng Nai, tỉnh Biên Hòa), ranh giới từ bờ biển Bà Rịa đến khu vực sông Sài Gòn.
- Huyện Tân Bình (xứ Sài Gòn), ranh giới từ sông Sài Gòn đến sông Vàm Cỏ (gần trùng với ranh giới thành phố Hồ Chí Minh ngày nay).

– Đối với người Hoa ở huyện Tân Bình thì lập thành xã Minh Hương (khu Trần Hưng Đạo – Triệu Quang Phục).

– Từ năm 1698, chúa Nguyễn chính thức sáp nhập miền đất Sài Gòn – Gia Định vào bản đồ xứ Đàng Trong.

III. Từ Sài Gòn đến thành phố Hồ Chí Minh.

1. Chúa Nguyễn xây dựng và phát triển Sài Gòn.

– Năm 1731, chúa Nguyễn Phước Trú lập Dinh Điều Khiển (ngã tư Cống Quỳnh – Nguyễn Trãi), là một cơ sở chỉ huy quân sự và phòng thủ trọng yếu ở Sài Gòn.

– Năm 1772, Nguyễn Cửu Đàm cho đắp lũy Bán Bích dài 8.5 km (hai đầu lũy nối vào đầu rạch Thị Nghè và cuối rạch Bến Nghé), làm Sài Gòn trở nên biệt lập như một bán đảo với 3 mặt là sông và lũy Bán Bích ở phía Tây.

2. Sài Gòn trong thời gian chiến tranh giữa chúa Nguyễn với Tây Sơn và trở thành kinh đô của Nguyễn Ánh.

– Từ năm 1773 đến 1778 xã Minh Hương phát triển nhanh, trở thành phố thị Sài Gòn (Chợ Lớn bây giờ).

– Năm 1777, chúa Nguyễn Phước Thuần bị Nguyễn Huệ giết. Nguyễn Phước Ánh lên ngôi Chúa, tập hợp lực lượng, đánh với Tây Sơn (từ năm 1777 đến năm 1787).

– Năm 1788, Nguyễn Ánh chiếm hãn Sài Gòn và lấy Bến Nghé (Sài Gòn bây giờ) làm kinh đô.

– Năm 1790, Nguyễn Ánh cho xây thành Gia Định theo kiểu Vauban kết hợp với dịch lí Đông phương.

– Năm 1836, Minh Mạng ra lệnh phá thành Gia Định để xây một thành mới (nhỏ hơn và không kiên cố bằng) ở góc phía đông của thành cũ, gọi là thành Phụng.

3. Sài Gòn từ năm 1859 đến năm 1945.

– Ngày 17/2/1859, Pháp đánh và chiếm được thành Gia Định.

– Ngày 24/2/1861, Pháp chiếm được Đại đồn Chí Hòa. Sau đó, Pháp chiếm 3 tỉnh miền Đông và đặt trung tâm cai trị tại Bến Nghé (Sài Gòn).

– Năm 1930, Pháp nhập 2 thành phố Sài Gòn và Chợ Lớn lại thành một (diện tích 51 km²).

4. Sài Gòn từ năm 1945 đến năm 1975.

– Trong thời gian 1945 - 1975, Sài Gòn vẫn giữ vị trí quan trọng về kinh tế, chính trị và quân sự nên Pháp lại đánh Sài Gòn lần thứ hai vào ngày 23/9/1945. Pháp vẫn đặt trung tâm cai trị tại Sài Gòn.

– Sau Hiệp định Geneva, Ngô Đình Diệm xây dựng Sài Gòn làm thủ đô cho Việt Nam Cộng hòa.

– Ngày 30/4/1975, Chiến dịch Hồ Chí Minh giải phóng Sài Gòn, giải phóng miền Nam.

5. Sài Gòn từ năm 1975 đến nay.

– Ngày 2/7/1976, Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam khóa VI đổi tên Sài Gòn - Gia Định là TP Hồ Chí Minh. TP Hồ Chí Minh gồm có Đô thành Sài Gòn cũ, tỉnh Gia Định và một phần tỉnh Hậu Nghĩa.

– Thành phố Hồ Chí Minh hiện nay có 19 quận, 5 huyện, diện tích 2.093km².

IV. Dấu ấn thời gian.

– Kiến trúc thời Pháp để lại nhiều công trình kết hợp hài hòa kiến trúc phương Tây với những yếu tố bản địa, thành một phong cách riêng, gọi là kiến trúc Đông Dương, điển hình như Nhà Rông, Bảo tàng Thành phố Hồ Chí Minh, Tòa án nhân dân, Bảo tàng Lịch sử, Trường Nguyễn Thị Minh Khai ...

– Kiến trúc Sài Gòn từ năm 1954 đến năm 1975 cũng để lại một số công trình, thể hiện văn hóa nghệ thuật dân tộc trong kiến trúc: Dinh Độc Lập của chính quyền Sài Gòn, chùa Vĩnh Nghiêm, chùa Xá Lợi, Tịnh xá Ngọc Phương...

– Khi đất nước mở cửa, kiến trúc Sài Gòn “bùng nổ”. Công trình mới đa dạng, từ những tòa nhà cao tầng đến biệt thự, nhà phố theo công nghệ mới và nhiều ý tưởng mới. Một số công trình đẹp, được đánh giá có tính nghệ thuật cao: Trung tâm Thương mại Sài Gòn (Saigon Trade Center) cao 128m với 33 tầng ...

❖ RÈN LUYỆN KỸ NĂNG ĐỌC HIỂU, XEM HIỂU VÀ NHẬN XÉT ĐÁNH GIÁ

★ SÁCH TÌM ĐỌC

– Sài Gòn năm xưa – Tác giả Vương Hồng Sển – NXB Tp. Hồ Chí Minh – Năm 1997.

– Đất Gia Định – Bến Nghé xưa và người Sài Gòn – Tác giả Sơn Nam – NXB Trẻ – Năm 2014.

– Từ Bến Nghé tới Sài Gòn – Tác giả Trần Nhật Vy – NXB Văn hóa - Văn Nghệ – Năm 2015.

– Đất rừng phương Nam – Tác giả Đoàn Giỏi – NXB Kim Đồng – Năm 2016.

★ PHIM TÌM XEM

– *Đất phương Nam*

* HS nào trình bày được suy nghĩ của mình về nội dung phim trên, khoảng 500 chữ, sẽ được điểm thưởng.

★ NHỮNG NGƯỜI LÀM THAY ĐỔI LỊCH SỬ

* Hãy trình bày suy nghĩ về một nhân vật lịch sử mà em có ấn tượng nhất trong chuyên đề Lịch sử phát triển thành phố Sài Gòn – Hồ Chí Minh.

Tìm hiểu về Lịch sử - Văn hóa của Sài Gòn – Thành phố Hồ Chí Minh

Hoạt động dành cho khối 12: Tìm hiểu các di sản về di tích Lịch sử

Các em học sinh sẽ tìm hiểu về Lịch sử - văn hóa của Sài Gòn - Thành phố Hồ Chí Minh. Sau quá trình tìm hiểu, mỗi lớp sẽ chia nhóm (mỗi nhóm từ 3 – 4 học sinh) sẽ lựa chọn một di sản mà các em tâm đắc để thực hiện một tập san (nộp file) giới thiệu về di sản ấy.

Lưu ý:

+ Các nhóm tìm hiểu các di sản về di tích lịch sử được công nhận từ cấp Thành phố trở lên.

+ Thực hiện 1 tập san giới thiệu về di sản lịch sử gồm có:

* Về nội dung:

- Giới thiệu về di sản: quá trình hình thành, phát triển.
- Sử dụng, bảo tồn và phát huy giá trị của di sản như thế nào nhằm phục vụ cho công cuộc phát triển kinh tế - xã hội của thành phố và đất nước.

* Về hình thức: học sinh được tự do lựa chọn cách thiết kế phù hợp với chủ đề.

+ Hạn chót nộp tập san (nộp file): ngày 14/5/2020

* Những nội dung nào chưa rõ các em liên hệ với giáo viên phụ trách lớp để được hướng dẫn.